

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Et anerkendelsesteoretisk perspektiv på familierådslagning

Harder, Margit

Publication date:
2005

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Harder, M. (2005). *Et anerkendelsesteoretisk perspektiv på familierådslagning*. Paper præsenteret ved Socialrådgiveruddannelsen i de foranderlige nordiske velfærdsstater, København, Danmark.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Margit Harder
 Socialrådgiveruddannelsen
 Aalborg Universitet
 Danmark

**Paper i forbindelse med NSHK-konferencen august 2005:
 @Socialrådgiveruddannelsen i de foranderlige nordiske velfærdsstater B
 Hvor er vi B og hvor skal vi hen ?@**

ET ANERKENDELSESTEORETISK PERSPEKTIV PÅ FAMILIERÅDSLAGNING

Indledning:

Betingelserne for socialt arbejde og dermed det sociale arbejde selv er under forandring. I takt med europæisering og globalisering ændres grundlaget. Socialt arbejde har traditionelt været forbundet med nationalstaterne og med disses behov for intern stabilitet, om end forholdet mellem stat og socialt arbejde er komplekst (Lorenz 1998:17). Det nuværende samfunds øgede vægt på individualisering, herunder brugerinddragelse, og på retliggørelse, bl.a. indskrivning af metoder i lovgivningen, påvirker arbejdet. Nogle metoder/modeller er endnu ikke del af lovgivningen, men anbefales fra politisk hold. En af disse er Familierådslagning, som omtales i forarbejderne til Anbringelsesreformen (der træder i kraft 2006/2007). Socialministeriet har desuden iværksat et uddannelsesprogram vedrørende denne metode/beslutningsmodel for socialrådgivere i forvaltninger, for samordnere og for afdelingsledere i den sociale forvaltning. Uddannelsesprogrammet finder sted i år. Samfundsforandringerne medfører forandringer i begreber til beskrivelse af samfund. Begrebet Anerkendelse er et af de relativt nye begreber i det socialpolitiske univers. Dette paper handler om, hvorvidt og hvordan beslutningsmodellen Familierådslagning kan forstås i et anerkendelsesteoretisk perspektiv.

Anerkendelsesbegrebet:

Selv om brugen af Anerkendelse er relativt nyt i socialpolitikken, har begrebet en lang historie. Det har rødder i Antikken (Bae 2003), d.v.s. fra 300 år e.K. og frem, og vandt igen frem i Oplysningstiden (ca. 1700-1800). På dette tidspunkt havde vi i Danmark oplyst enevælde. En af Oplysningstidens store tyske filosoffer var GWF Hegel (1770-1831), som både var optaget af filosofiske, politiske og (dengang) aktuelt historiske samfundsspørgsmål. Anerkendelse og kamp om anerkendelse var efter hans opfattelse to samhørende begreber, der kunne tilgodese og indfange problemstillinger, som både var eksistentielle, personlige og samfundsrelevante. Retstanken var central. Den havde som funktion at fastholde det individuelle selvstændighed (Wind 1998:9-10). Men anerkendelse var ikke alene jura, det var for ham et begreb, der rakte ned i de sociale relationer (op.cit.). I begyndelsen af 1980-erne begyndte den tyske filosof Axel Honneth på baggrund af Hegel=s anerkendelsestanke sin udforskning af kampen for anerkendelse som et selvstændigt teoretisk felt for en ny kritisk teori og som det afgørende felt for sociale konflikter (Willig i Honneth 2003).

Honneth=s anerkendelsesbegreb har i disse år relativt pludseligt fået en særlig status i Danmark. Willig ser dette aktuelle fokus på anerkendelse som sammenhængende med behovet for et nyt begreb til forklaring af identitetsfølelse og som et moderne og flexibelt

begreb i forhold til det tidligere begreb om =ære=. Han ser det desuden som Honneth=s venden sig bort fra Habermas= sprog/kommunikations-teoretiske ståsted (Willig 2003).

Honneth=s anerkendelsesbegreb omfatter, som Hegel=s også gjorde, tre forskellige anerkendelsessfærer: den private, som handler om forældre-barn-relationer og om familie- og venskabsforhold; den retlige, der vedrører lighed i forhold til civile, politiske og sociale rettigheder (de civile rettigheder blev udviklet i det attende århundrede, de politiske i det nittende og de sociale i det tyvende århundrede (Honneth 1995)), og den solidariske sfære, hvor mennesker deler værdier og normer med større grupperinger eller samfund. Alle tre sfærer er centrale for udviklingen af det hele menneske, og mennesket har derfor behov for anerkendelse inden for alle sfærerne. Modtages anerkendelse ikke, eller nægtes mennesket den, får det konsekvenser for den enkelte og for samfundet. Således er der inden for hver af sfærerne en potentiel motivation for social konflikt, idet mennesker B på mangfoldige måder - reagerer på manglende anerkendelse.

Den private sfære

Anerkendelse her er forudsætningen for den fundamentale selvtillid. Honneth tager sit udgangspunkt i Hegel=s overvejelser om den anerkendelse, der repræsenteres gennem kærlighedsforholdet B at være sig selv i den anden. Honneth taler om kærlighedsforhold i udvidet betydning. Det handler om følelsesmæssig accept og imødekomme af behov, om hengivenhed og omsorg. Anerkendelsesrelationen er bundet til den fysiske eksistens af konkrete andre (Honneth 1995:95). Han er særlig fokuseret på forældre-barn-relationen og inddrager her bl.a. Spitz=s, Bowlby=s, Stern=s og Winnicott=s arbejder. Ligesom Winnicott drager Honneth også paralleller mellem forældre-barn-relationen og venskabet (Honneth 1995:104-5), idet han mener, at den fundamentale selvtillid, der skabes gennem den gode forældre-barn-relation er forudsætningen for, at vi kan elske og blive elsket senere i livet. Nægtes vi denne anerkendelse, medfører det tab B af selvtillid og af en sund personlighed. Honneth mener, at vi faktisk kan dø af et sådant tab, når det finder sted tidligt i livet.

Den retlige sfære

Anerkendelse i denne sfære er forudsætningen for den almene agtelse B for at agte sig selv som borger og blive agtet af andre. Selvagtelse er en konsekvens af den almene agtelse, der gives i form af rettigheder. Vi anerkendes som personer, der @besidder den samme moralske tilregnelighed som alle andre mennesker@ (Honneth 2003:93). Det er en helt anden form for anerkendelse (end i den private sfære), der her er tale om. Den er rettighedsbåret. Men det handler også her om gensidighed B om gensidig anerkendelse. For Hegel (og for Honneth) repræsenterer lov en form for gensidig anerkendelse. Vi må betragte hinanden som frie og lige, d.v.s. anerkende hinanden på basis af rettigheder. I frihedsbegrebet ligger, at ethvert menneske har ret til sine meninger, holdninger og værdier og til at udtrykke dem. I lighedsbegrebet, at retten gælder for alle og på samme betingelser. Sådan er det ikke nødvendigvis altid (Harder upubl.). Honneth nævner f.eks. ligestillingsproblematikken. Når mennesket føler, at de ikke er legalt anerkendte, kan de søge at ændre på forholdet - på demokratisk eller udenomsparlamentarisk vis. Det er ikke en enkel sag, idet samfund har en tendens til at søge at @sætte en stopper for offentliggørelsesmulighederne for sociale uretsfølelser så tidligt, at konsensus om herredømmet i samfundet ikke bliver antastet@ (Honneth 2003:61). Samtidig ligger der i sådanne protester vigtige udviklingsmuligheder for et samfund.

Den solidariske sfære

At dele normer og værdier med andre og dermed tilhøre et fællesskab medfører, at mennesket kan værdsætte sig selv. Det handler om solidaritet og om social anseelse. Intet samfund kan eksistere uden integration og en form for tillid og solidaritet mellem medlemmerne (Juul 2002:11). Honneth taler imidlertid om solidaritet både i forhold til samfundet i stort (velfærdsstatens upersonlige solidaritet) og i forhold til de grupperinger, mennesker føler de hører til. Anerkendelse i denne sfære handler om kultur og om samfundsmedlemmers åbenhed over for andres måder at tænke, handle og leve på. Det handler om at respektere andre, også når deres måde at leve på forekommer fremmed (Harder upubl.). Mangel på anerkendelse i denne sfære medfører mangel på selv værdsættelse. Også i de moderne værdipluralistiske vestlige samfund findes grupperinger, som har vanskeligt ved at opnå solidarisk anerkendelse. Nogle af disse grupperinger reagerer imod manglende anerkendelse. Også her kan der være tale om reaktioner, der ligger inden for eller uden for de demokratiske spilleregler.

Om at erkende og at anerkende

Honneth's udgangspunkt er, at vi først erkender en person (at den anden overhovedet er der), førend vi er i stand til (eventuelt) at anerkende vedkommende. Dette kobler Honneth sammen med forskellen på synlighed og usynlighed (Honneth 2003:98 ff.). I forbindelse med usynlighed handler det ikke om ånder, men om ikke-existens i social betydning. Honneth har en række eksempler på, hvordan de, der bestemmer, kan vise deres sociale overlegenhed ved at foregive, at de ikke ser dem, de bestemmer over. Vi kan vise foragt ved at =se igennem=. Men at se-igennem behøver ikke at være udtryk for foragt. Måske ser vi slet ikke den anden. Måske opfatter vi den anden som en funktion \mathbb{B} ikke som en person. Men seen-igennem kan være udtryk for foragt. Den, der udsættes for det, føler sig ikke alene overset, men føler sig med rette ydmyget. Erkendelse er altså at se, at den anden eksisterer som et særligt individ, der adskiller sig fra alle andre individer. Anerkendelsen derimod er at vise denne anden, at han eller hun ikke alene er erkendt, men også får vor =anbefaling=, som skal have et kropsligt udtryk. Vi skal positivt spejles i en andens udtryksmåder for at vide, at vi er socialt anerkendte. Og den anden giver dermed et underforstået løfte om at ville forholde sig velvilligt og imødekommende. Anerkendelsen indebærer et løfte om ordentlig behandling.

Beslutningsmodellen Familierådslagning

Familierådslagning er et møde, hvor et barn eller en ung og dets forældre, suppleret med den udvidede familie, venner etc., træffer nødvendige beslutninger i forhold til barnet/den unge. Mødet kan foregå i forvaltnings- eller et andet regi. De beslutninger, familien træffer, danner grundlag for fremtidige planer for barnet/den unge (Faureholm & Brønholt 2004). Modellen er som så mange andre modeller i socialt arbejde =importeret=, men denne gang (i modsætning til tidligere import fra f.eks. USA og England) fra New Zealand. I New Zealand har Familierådslagning (Family Group Conference) siden 1989 været et lovgivningskrav. Anledningen var, at der i den oprindelige befolkning: Maori, var opstået en stærk borgerretsbevægelse, rettet mod den politiske og kulturelle undertrykkelse og mod den sociale elendighed, der prægede folket som proletariat i storbyernes slumkvarterer (Karpatschof & Karpatschof, udat.). De offentlige myndigheder oplevede betydelige problemer i forhold til denne befolkningsgruppe, idet de almindeligt brugte individuelt- eller kernefamilie-orienterede løsningsmodeller for børnefamilier med synlige problemer ikke virkede i tilstrækkeligt omfang. Den oprindelige befolkning var kraftigt overrepræsenteret i offentlige sociale indsatser i familier. Ved anbringelser viste det sig desuden, at børnene ofte mistede kontakten med deres slægt (Brønholt 2002). Maori=s egne løsningsmodeller omfattede, at familien, forstået som storfamilien, samledes, debatterede problemet og fandt en kollektiv løsning. Ansvar for løsningens udførelse i praksis var fælles (Saasen 2002).

Maori=s oprindelige sociale system var defineret ud fra tre cirkler af voksende omfang. Først Whanau, den udvidede familie (som på maori betyder personer med fælles bedsteforældre). Dernæst Hapu, klan eller understamme. Og endelig Iwi, selve stammen (Karpatschof & Karpatschof udat.). Ud fra denne konfliktløsningskultur begyndte man i New Zealand at arbejde med Family Group Conference-modellen. Det virkede, faktisk så godt, at den kom til at gælde for alle befolkningsgrupper. Beslutningsmodellen kan i NZ ikke fravælges (Erkers 2002).

I Danmark er Familierådslagning derimod et tilbud, som familier har ret til at fravælge. Danmark har, i lighed med det øvrige Norden, =afprøvet= modellen i praksis (i perioden 1999 til 2002 - projektet blev ledet af Jytte Faureholm og Lis Lynge Brønholt). Familierådslagningsprocessen foregår i flere faser og trin. I første fase undersøges og forberedes sagen på =traditionel= vis, og kernefamilien forespørges, om de ønsker en rådslagning. Accepteres dette, udarbejder forvaltningssocialrådgiveren og familien det eller de spørgsmål (svarende til de mest presserende problemer), som den udvidede familie i fase to skal arbejde med. Desuden indtræder en samordner, som er en neutral person, der varetager en række opgaver, bl.a. sammen med kernefamilien at invitere den udvidede familie til rådslagning og være vært ved selve rådslagningsens første og tredje trin. Samordneren kender de spørgsmål, den udvidede familie skal finde løsninger på, men må ikke kende andet til problemstillingen. Samordneren har tavshedspligt, også over for forvaltningen (og underretningspligt, hvilket familien informeres om). Anden fase er selve rådslagningen, som forløber i tre trin. På trin 1 deltager kernefamilien, den udvidede familie og =informatørerne=, som oftest offentlige institutioners repræsentanter, som informerer (på ikke-undertrykkende måde) om de dele af familiens liv, som de kender til. Barn og forældre er på forhånd informeret om indholdet af informationen. På trin 2 forlader alle undtagen den udvidede familie selv mødet. Familien rådslår om løsningen på spørgsmålet(ene). I trin 3 tiltræder forvaltningssocialrådgiveren og samordneren mødet igen og får forelagt familiens plan. Løsningen kan omfatte familiens egen indsats og forslag til de offentlige myndigheders indsats. Socialrådgiveren tager stilling til, om

familiens plan kan godkendes. Fase tre er opfølgingsfasen, som omfatter såvel familiens som offentlige myndigheders udfyldelse af planen. Den kan omfatte iværksættelse af opfølgingsrådslagning.

Lidt om resultater af Familierådslagning

Evalueringen af det danske forsøgsprojekt falder i to dele. Det var dels inspireret af den New Zealand=ske model, dels af et svensk forsøgsprojekt. Den første rapport (Rasmussen & Hansen 2002) vedrørte 40 familierådslagninger i 8 kommuner. Det var en såvel kvantitativ som kvalitativ undersøgelse. Anden rapport B ligeledes en kvantitativ/kvalitativ undersøgelse (Hansen & Hansen 2003) omfattede yderligere 10 kommuner. Datamaterialet her vedrørte i alt 65 familier i perioden 2000 til 2002. 18 børn (kun over 12 år) blev interviewet. Ingen af rapporterne inkluderede antal af eller interviews med de forældre/familier, som afslog tilbud om Familierådslagning.

* Barnet deltog oftest i familierådslagningen. Det blev taget alvorligt (men ca. 1/3 af forældrene mente ikke, at barnet blev hørt), men det blev også konfronteret med realiteterne i deres familieliv.

* Forældrene var for manges vedkommende betænkelige, ca. en fjerdedel havde følt sig presset til at acceptere familierådslagning. De fleste var efterfølgende tilfredse med udfaldet. To tredjedele mente, at handleplanen blev bedre gennem Familierådslagning.

* Den udvidede familie ville oftest gerne medvirke og bidrage til planens udførelse. Den udvidede familie opfyldte efterfølgende oftest deres løfter.

* Planerne kunne umiddelbart i langt de fleste tilfælde godkendes af socialrådgiveren. Derimod var det ofte vanskeligere for de offentlige institutioner at opfylde deres del af aftalen, end det var for den udvidede familie.

* Både forældre og socialrådgivere oplevede et betydeligt forbedret samarbejde efter en Familierådslagning. Forældrene følte sig i højere grad som reelle partnere i beslutningsprocesserne.

* For socialrådgiverne var ressourcetænkning efter Familierådslagning blevet mere fremtrædende i deres arbejde. Det skal her nævnes, at de deltog i forsøget samtidig med at de passede deres øvrige daglige arbejde.

* Om løsningerne holdt på længere sigt er ikke muligt at vide, idet evalueringen blev foretaget umiddelbart efter forsøgsprojektet¹.

Evalueringsrapporterne fra Danmark konkluderer, at Familierådslagning utvivlsomt har et frigørende potentiale, men også kan aktivere en sårbarhed hos barn og forældre.

Delvist sideløbende forsøgsprojekter i de øvrige nordiske lande har relativt overensstemmende resultater. I en lidt tidligere svensk undersøgelse bemærkes det, at den udvidede familie ikke altid svarede på de stillede spørgsmål, men til gengæld inddrog temaer, der ikke indgik i de formulerede spørgsmål, hvilket blev tolket som, at den udvidede familie havde et mere indgående kendskab til familiens problemer end det offentlige (@Familjerådslag i Sverige 1998).

¹ Karpatschof & Karpatschof finder, at undersøgelser fra lande uden for Norden vedrørende Familierådslagningers langtidseffekt er behæftet med store problemer og i øvrigt er varierende i deres resultater.

Familierådslagning i et anerkendelsesperspektiv

Jeg vil her søge at indfange Familierådslagning i Honneth=s tre anerkendelsessfærer. Den private reserveres til børnene, den retlige til det brugerinddragelses- og medindflydelsesperspektiv, som er centralt i Familierådslagning, og det solidariske til såvel den udvidede familie som samarbejdet mellem familier og forvaltning.

Den private sfære

Familierådslagning i Danmark kan som nævnt foregå både i den sociale forvaltnings regi og udenfor. Udenfor kan betyde i børnehaver, i fritidshjem etc.² Det danske forsøgsprojekt omfatter familierådslagninger, som er foranlediget af den sociale forvaltning, og det er det regi, der er i fokus i det følgende.

Udgør Familierådslagning en anerkendelse af barnet ? Målsætningen er at sikre barnet ordentlige vilkår og udvikling. Desuden anses det som vigtigt, at barnet selv deltager og har indflydelse på rådslagningen samt på de spørgsmål, der skal behandles og på de familiemedlemmer, der skal inviteres. I det danske forsøgsprojekt deltog børnene som nævnt i de fleste tilfælde, men mange forældre mente, at børnene ikke blev hørt. Ved indkredsningen af deltagerne fra den udvidede familie i rådslagningen udpeges nogle med bestemte roller. En af disse roller er som barnets talmand/-kvinde, der skal sikre, at barnets ønsker og dets holdning til planen kommer frem. Karpatschof og Karpatschof stiller spørgsmålstegn ved, om barnet i den situation tør udtrykke sin oprigtige mening, og om de familiære forhold, der kan afsløres i en familierådslagning, kan blive for overvældende for barnet. Det sidste er også et spørgsmål, der stilles i evalueringen af det danske forsøgsprojekt, og som fører frem til den konklusion, at samtidig med at familierådslagning betyder inddragelse af barnet i beslutningsprocessen, kan den også samtidig være sårbarhedsskabende. En svensk undersøgelse (Sundell & Häggman 1999 ref. i Saasen 2002) viste, at 45% af de børn, der stod over for at skulle deltage i en Familierådslagning, var negative over for det. Bagefter havde langt de fleste dog positive følelser. Til trods for sådanne forbehold må Familierådslagning i sin hensigt ses som en imødekommelse af barnets ret til indflydelse på forhold, der berører det selv, og af den anerkendelse, det modtager, når nære og fjernere familiemedlemmer ønsker at deltage i et møde og eventuelt bidrage med en indsats, der får betydning for barnets fremtid.

Den retlige sfære

I dette samfund har vi ganske vist (som voksne) lige rettigheder for loven, men samtidig kan vi ikke se bort fra, at der er forskel på den juridiske og den faktiske lighed. Når samfundet søger at udjævne faktiske ulige livsvilkår gennem indgreb af =normaliserende= karakter, er der risiko for, at indgrebene medfører indskrænket autonomi hos dem, de berører. Indgreb kan betyde diskriminering, og de kan betyde formindsket frihed (Habermas 1997:151-9). De familier, der bliver tilbudt Familierådslagning, vil ofte være i en situation, som har medført indskrænket autonomi. Det er sandsynligt, at de, når rådslagning bliver foreslået, føler, at de står med ryggen mod muren. Faktisk har en meget stor del af familierne i det danske forsøgsprojekt da heller ikke, som tidligere nævnt, selv bedt om Familierådslagning, men har enten været betænkelige ved forslaget eller følt sig presset til

² Et projekt om familierådslagning i familier med kriminelle unge er desuden under aktuel udarbejdelse.

at sige ja. I en svensk undersøgelse (Sundell & Häggmann 1999 ref. i Saasen 2002) var det et godt stykke under halvdelen af mødrene, der havde lyst til at deltage (men efter rådslagningen var de fleste godt tilfredse).

Det, familierne får via Familierådslagning, er et tilbud om partnerskab og samarbejde. Man kan kalde det, at de =brugerinddrages=. På den anden side er brugerindflydelse en ret (Retssikkerhedslovens § 4). Denne paragraf lyder: @Borgeren skal have mulighed for at medvirke ved behandlingen af sin sag. Kommunen og amtskommunen tilrettelægger behandlingen af sagerne på en sådan måde, at borgeren kan udnytte denne mulighed@. Det er en paragraf, der ikke kan siges at være hverken synderlig præcis eller handlingsanvisende. Et juridisk notat udfoldede paragraffens betydning (v. Hieltcrone 2003). Det var den paragraf, der var i centrum af Socialministeriets undersøgelse (2004) om omsætning af den i praksis. Der var mange resultater af undersøgelsen. Her nøjes jeg med at konstatere, at det fremgik, at der i mange kommuner og på mange niveauer fra det politiske til det udførende led burde sættes kraftigere ind på overholdelse af denne bestemmelse.

Familierådslagning kan siges at være en måde at overholde bestemmelsen på, og i det perspektiv kan familierådslagning være anerkendende, men anerkendelsen vedrører rettigheder, familierne har/burde have i forvejen. Derimod er vægten på partnerskab af mere anerkendende karakter. Partnerskab understreger, at der tilstræbes så ligeværdigt et forhold som muligt (selv om magtforholdet er og bliver asymmetrisk) mellem professionelle og familie. Det kan endvidere hævdes, at der på et bestemt punkt er tale om ligestilling/symmetri i familierådslagning: mellem den uformelle viden (d.v.s. den udvidede families viden) og den formelle viden (de professionelle), idet de to former for viden ideelt set ligestilles og betragtes som lige værdifulde (Faureholm & Brønholt 2004).

Den solidariske sfære

Forstået som solidaritet i grupperinger i samfundet er det sandsynligvis her, Familierådslagning har sin store kraft: Det danske forsøgsprojekt viste, på linie med andre undersøgelser, at der i stort set alle de involverede udvidede familier var lyst til at møde frem og til at give bidrag til løsning af barnets situation. Der var dog betænkeligheder. Nogle handlede om samspillet i familien. Den udvidede familie ønskede at bevare gode relationer til forældre og barn. Den kunne også være urolig for, at gamle stridigheder kunne komme til live igen. Nogle var usikre på, om de fik reel indflydelse på løsningen af barnets problemer B om det kunne nytte (Hansen & Hansen 2003). Forældrenes store udbytte handlede om at blive mødt med forståelse og interesse fra de øvrige familiemedlemmer. De følte, at de fik hjælp med problemerne og hjælp med at finde udveje. At kunne dele problemer med nærtstående var centralt (op.cit.). Også i forhold til forvaltningen blev den udvidede families opbakning af betydning for et betydeligt forbedret samarbejde.

At den udvidede families opbakning har vist sig at være så betydningsfuld, er interessant, idet Familierådslagning netop er baseret på en helt anden (sub)kulturs helt anderledes familieopfattelse. Ganske vist er maoriernes konfliktløsningsmodel ikke fremmed for os, men vi skal langt tilbage i vor historie for at finde den B tilbage til den traditionelle familie. Det er interessant, at der ser ud til, også i den moderne familie, at være traditionelle værdier som ansvarlighed over for fjernere familiemedlemmer (Saasen 2002). Den øgede integration eller solidaritet, der finder sted gennem den udvidede families indsats for problemløsning, kan have den bagside, at den samtidig medfører forøgelse af den sociale kontrol med kernefamilien. Når et samfund bliver tættere, snævrer den sociale kontrol mere

(Karpatschof & Karpatschof). Men man kan sige, at det er solidaritetens pris B man får og man giver. Og i de mange familierådslagninger, hvor udbyttet for den udvidede familie var positivt, var forældrenes selvværdsættelse betydeligt forøget. Det må tolkes som, at de havde modtaget anerkendelse, og at denne anerkendelse havde et omfang, der øgede deres overskud til samarbejde med de sociale myndigheder betragteligt.

Sammenfatning

Meget taler for, at anerkendelse, selv om begrebet ikke for nuværende anvendes i beslutningsmodellen, kan være af betydning for Familierådslagning. Anerkendelse i den solidariske sfære har tilsyneladende rige muligheder for at udfolde sig B i et omfang, der også synes at øge den udvidede families anseelse udadtil. I den retlige sfære rummer modellen mange anerkendende momenter B som dog retligt set allerede burde være til stede. I den private sfære, forstået som centreret om barnet, synes der at være et stort behov for nøjere at undersøge de anerkendende, henholdsvis ikke-ankerkendende aspekter af barnets deltagelse i og faktiske indflydelse på Familierådslagningsprocessen samt på langtidseffekterne.

Litteratur:

- Bae B @På vej i en anerkendende retning@, Social Kritik 88, 2003
 Brønholm L @Familierådslagning i Danmark@, Vera 2002
 Erkers M @Bör barns närstående få ett lagligt inflytande i samband med socialtjänstens utredningar och placeringsbeslut ?@, i @Demokratisering af det sociale arbejde med familier@, Rapport fra Nordisk konference om familierådslagning marts 2002
 @Familjerådslag i Sverige 1995-1997@, Svenska Kommunförbundet 1998
 Faureholm J & Brønholm L @Undervisningsmateriale@, Socialministeriet, COK, CVU-Esbjerg 2004
 Habermas J @Diskurs, rätt och demokrati@, Daidalos 1997
 Hansen J & Hansen TH @Familierådslagning i Danmark@, FC Børn og Unge 2003
 Harder M @Strategier for anerkendelse@ (upubl.)
 Hegel GWF @Åndens fænomenologi@, Gyldendal 2005 (udgivet første gang 1807)
 Honneth A @The Struggle for Recognition@, Polity Press 1995
 Honneth A @Behovet for anerkendelse@, Reitzel 2003
 Karpatschof B & Karpatschof L @Familierådslagning B den gode vilje og den genstridige virkelighed@, udat.
 Juul S @Modernitet, velfærd og solidaritet@, Reitzel 2002
 Lorenz W @Socialt arbete i ett föränderligt Europa@, Daidalos 1998
 Rasmussen BM & Hansen TH @En beslutningsmodel med meget mere@, UFC Børn og Familier Aabenraa 2002
 Saasen R @Familierådslag: Nye metoder B Nye muligheder@, Nordisk Sosialt Arbeid nr. 4, 2002
 von Hielmcrone N @Notat om tolkning af Retssikkerhedslovens ' 4@ 2003
 Willig R (@Indledning@) til Honneth A @Behovet for anerkendelse@, Reitzel 2003
 Willig R i DR1 @Synsfeltet@ den 22.11.2003
 Wind HC @Anerkendelse@, Aarhus Universitetsforlag 1998